

Slávička se vrací do Čech

Vojen Ložek

Slávička mnohotvárná – *Dreissena polymorpha* (Pallas, 1771) zaujímá mezi našimi mlži zvláštní postavení díky tvaru svých lastur i způsobu života. Její 2,5–3 cm vysoké, ale jen 13–15 mm široké a 16–17 mm tlusté lastury mají nepravidelně trojúhlý obrys a jsou-li spojeny, lze jejich tvar označit nejlépe jako trojhranně člunkovitý. Jsou pevně přirostlé vláknitým bysem k různým předmětům ve vodě, např. ke

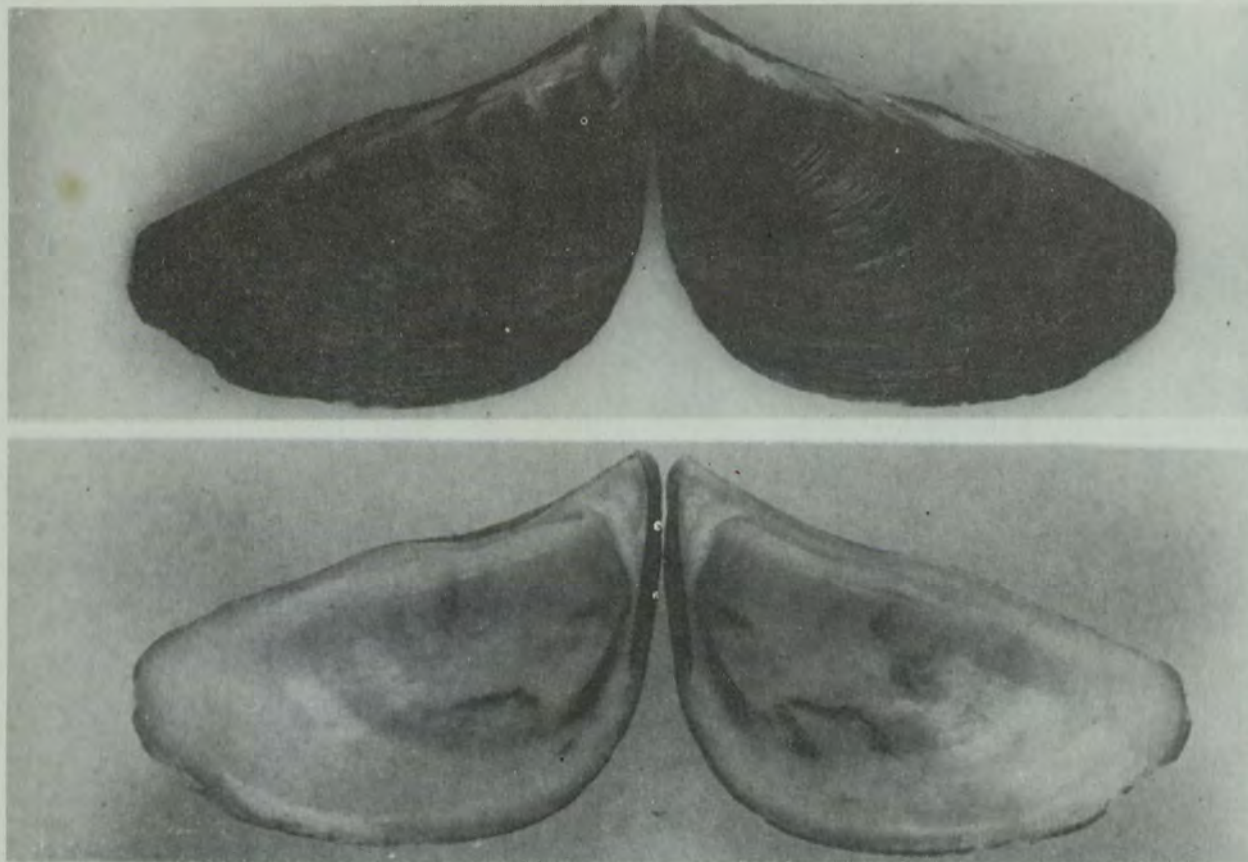
kamenům, stěnám hrází, přístavním kúlům a nezřídka i k lasturám statnějších velvrubů. V tom se slávička shoduje s mnoha mořskými druhy. Další takovou shodou je její volně plující obrvená larva trochoforového typu.

Dreissena původně žila v řekách pontokaspické oblasti, avšak během minulého století se rychle rozšířila do většiny řek a plavebních kanálů Evropy. K nám pronikla

koncem minulého století proti proudu Labe až k Litoměřicím a Dunajem až do dolní Moravy. V Dunaji a některých přilehlých ramenech i druhotných nádržích ve vytěžených štěrkovnách se udržela dodnes, výskyt v Labi zanikl se stoupajícím znečištěním této řeky.

Vypadalo to tak, že v českých zemích bude třeba slávičku zařadit do seznamu vymřelých druhů, i když šlo o nedávného přistěhovalce. Proto bylo určitým překvapením, když F. Krahulec, O. Rauch a P. Žďárek uveřejnili v Živě 1980 objev slávičky v nádrži Rozkoš ve východních Čechách. Nyní k tomu přistupují další zjištěné výskyty – rovněž v umělých nádržích, a to ve Veslařském kanálu u Račic na Roudnicku a ve Švihovské zdrži na Želivce. Na prvním místě nacházíme spousty drobných jedinců na kamenech při břehu, na Želivce se soustřeďují na zatopených skalních partiích, např. na známých Čertových děrách u Kožlí.

Jde vesměs o izolované lokality, kam se slávička mohla dostat jen vzdušnou cestou.

Slávička mnohotvárná, Dreissena polymorpha (rozměry 24,7 : 12,3 : 12,5 mm). Foto J. Brabenec

Zřejmě je to na Veslařském kanálu, který nemá přímé spojení s říční sítí. Nález v Želivce jistě cosi vypovídá o jakosti vody v této nádrži, která slouží jako zdroj pitné vody pro Prahu. Bez eutrofizace a obohacení solemi by sem slávička nepronikla.

Šíření tohoto mlže, tak úspěšně započaté v minulém století, tedy pokračuje – a nejen u nás. Zhruba v polovině 80. let se slávička objevila v kanadských jezerech, kde se brzo tak rozšířila, že nejen rozvrátila ekologickou rovnováhu tamějších vodních společenstev, ale stala se i obtížným škůdcem, který ucpává různá potrubí ap. U nás zřejmě zatím takové nebezpečí nehrozí, ale výskyt je třeba sledovat – již z důvodu poznání změn, probíhajících nyní v přírodě.

Slávička je tedy opět členem české fauny a patrně je jen otázkou, zda se objeví i jinde. Dost překvapuje, že se ještě neobjevila v nádržích vltavské kaskády. Vhodné biotopy by patrně našla i v Novomlýnských nádržích pod Pálavou. Proto je třeba sledovat všechny větší umělé nádrže, kam se slávička kdykoli může dostat vzdušným přenosem ptáky. Záměna s jinými mlži není možná vzhledem k zvláštnímu tvaru jejich lastur a přisedlému způsobu života.